

РОМАНСЬКІ ТА ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.112.2'373.5:320.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.6/06>**Івасюк Р. П.**

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У ПРОМОВАХ АННАЛЕНИ БЕРБОК

У статті проаналізовано лінгвістичні особливості політичного дискурсу у промовах Анналини Бербок, німецької політичної діячки. Аналіз політичного дискурсу набуває дедалі більшої значущості у сучасних дослідженнях через вплив, який політики здійснюють на суспільні настрої та формування громадської думки. Актуальність дослідження полягає в тому, що промови Анналини Бербок, як представниці нового покоління європейських політиків, є цікавим матеріалом для вивчення з погляду лінгвістичних стратегій, що використовуються для створення переконливого політичного меседжу, формування іміджу та досягнення комунікативних цілей. Дослідження таких аспектів допомагає глибше зрозуміти механізми впливу політичних текстів на різні категорії аудиторії. У статті політичний дискурс трактується як форма мовлення, що використовується в політичній сфері для вираження та формування ідей, переконань, рішень і впливу на громадську думку. Зі свого боку, політичні промови позначаються як спеціально підготовлені усні висловлювання, які виголошуються політичними діячами з метою представити свої позиції або програми аудиторії. Вони можуть бути частиною передвиборчих кампаній, державних свят, конференцій, дебатів чи інших заходів. У цьому контексті дослідження зосереджується на аналізі ключових аспектів їхнього мовлення, зокрема на лексичному виборі, синтаксичних структурах, риторичних прийомах, метафоричності та прагматичних стратегіях впливу на аудиторію. Встановлено, що Анналина Бербок використовує емоційно забарвлену лексику, риторичні запитання, анафори та антитези, що дозволяють ефективно донести політичні меседжі та створити емоційний контакт зі слухачами. Стаття також висвітлює прагматичну складову промов, спрямовану на мобілізацію та консолідацію аудиторії.

Ключові слова: Анналина Бербок, лінгвістичні особливості, політичний дискурс, прагматичний аналіз, риторичні фігури.

Постановка проблеми. Вивчення політичних промов з лінгвістичної перспективи є важливим для глибшого розуміння політичного дискурсу як явища, яке формує суспільні уявлення та впливає на колективну думку [1; 9]. Політичні промови слугують яскравими прикладами комунікативних стратегій, які політики використовують для формування свого іміджу та переконання аудиторії. Аналіз лексичних виборів і синтаксичних структур у промовах дозволяє виявити специфічні мовні прийоми, що підсилюють аргументацію, емоційний резонанс та загальну ефективність висловлювань.

Дослідження риторичних прийомів, таких як метафори, риторичні запитання тощо, дає змогу зрозуміти, як мова може маніпулювати емоціями

слухачів і сприяти формуванню політичних ідентичностей. На думку науковців, політичні промови відображають соціокультурний контекст, у якому вони створюються, що дозволяє аналізувати вплив культурних, соціальних та історичних чинників на політичну комунікацію [2; 5; 7].

З погляду прагматики, вивчення намірів промовця, значень у контексті та можливих інтерпретацій з боку аудиторії дозволяє критично оцінити, як мова може слугувати інструментом маніпуляції в політичному середовищі [9, с. 4]. Крім того, аналіз змін у мовленні політичних діячів у часі може виявити еволюцію політичних ідей та зміну суспільного сприйняття певних тем.

Таким чином, лінгвістичний аналіз політичних промов є важливим інструментом для вивчення

політичного дискурсу, оскільки він допомагає розкрити механізми мовленнєвого впливу, оцінити роль мови в політичному житті та зрозуміти динаміку комунікації в сучасному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дискурс є однією з найбільш широко обговорюваних тем у лінгвістиці через те, що він охоплює не лише суто мовні явища, але й соціокультурні, психологічні та політичні аспекти комунікації, вивчаючи, як мова використовується у реальних ситуаціях для впливу, формування думок, підтримки влади або ідентичності, а також забезпечення взаємодії між різними соціальними групами [9, с. 4]. У цьому контексті дискурс вивчався на прикладі різних мов [1; 3; 4; 8; 9]. Політичні промови як продукт політичного дискурсу досліджували такі вітчизняні науковці, як В. Гавриленко [2], Ю. Крапива [5; 6], І. Пуленко, Т. Сазикіна [7] та ін. Однак залишається малодослідженим аналіз промов сучасних німецьких політиків, що зумовило вибір теми нашого дослідження.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні та аналізі ключових лінгвістичних елементів, що використовуються в політичних промовах німецької міністерки закордонних справ Анналени Бербок.

Виклад основного матеріалу. Політичний дискурс – це форма мовлення, що використовується в політичній сфері для вираження та формування ідей, переконань, рішень та впливу на громадську думку [1; 6; 7]. Він охоплює всі типи комунікацій, які мають політичне забарвлення або пов'язані з політичними інститутами, процесами та взаємодією. Політичний дискурс охоплює промови, дебати, законодавчі акти, інтерв'ю та медійні висловлювання політиків [1; 7]. Серед основних характеристик політичного дискурсу виокремлюємо маніпулятивність, яка реалізується здебільшого риторичними засобами, та прагматичність, яка фокусується на конкретних діях і досягненні результатів у політичному середовищі, що виявлено під час аналізу промов Анналени Бербок. Таким чином, політичний дискурс є ключовим засобом комунікації в політиці, впливаючи на суспільство через мову та мовні стратегії.

У цій роботі політичні промови розглядаються як спеціально підготовлені усні висловлювання, які виголошуються політичними діячами (наприклад, урядовцями, кандидатами на виборах, активістами) з метою донести свої думки, позиції або програми до аудиторії. Вони можуть бути частиною передвиборчих кампаній, державних свят, конференцій, дебатів чи інших заходів. Очевидно,

що політичні промови відіграють важливу роль у формуванні політичної культури, суспільної думки та можуть мати значний вплив на результати виборів і політичні процеси.

Релевантним для нашого дослідження є аналіз промов міністерки закордонних справ Німеччини Анналени Бербок. Матеріал дослідження ґрунтується на 30 промовах політикині у період з 2022 по 2024 роки. Для наочності результатів розвідки у статті представлено аналіз трьох останніх промов, які було взято з офіційного сайту Bundestagsreden [10].

Остання промова Анналени Бербок від 04 липня 2024 року присвячена 75-річчю НАТО (*75 Jahre NATO*) [11]. У ній можна виокремити кілька лінгвістичних особливостей політичного дискурсу, які характеризують її як частину політичного спілкування, зокрема у контексті міжнародних відносин та безпеки.

Міністерка закордонних справ апелює до персональних історій. Виступ починається з особистих прикладів, які акцентують на стражданнях людей під час війни: „*Ein Krieg tobt mitten in Europa. Seit 21 Monaten überzieht Russland die Menschen in der Ukraine mit Gewalt und Leid.*“ Використання слів „*Menschen*“, „*Gewalt*“ та „*Leid*“ персоналізує тему війни та створює емоційний зв'язок зі слухачами. У промові Бербок залучає аудиторію через запитання, які змушують слухачів замислитися: „*Wenn wir also in diesem Umfeld ... andere überzeugen wollen, dass wir es ernst meinen, dann müssen sie sich auf uns verlassen können.*“ Такий прийом допомагає утримувати увагу аудиторії та змушує їх внутрішньо рефлексувати над темою.

Промова містить повторення важливих понять для підсилення основних меседжів: „*Das ist eine 1,1-Grad-, 1,2-Grad-Welt.*“; „*Verantwortung bedeutet Verlässlichkeit.*“ Очевидно, що повторення дозволяють акцентувати основні теми та допомагають слухачам краще їх запам'ятати. Варто зазначити, що в промові часто згадуються міжнародні політичні контексти, що підкреслює глобальність питань. Наприклад: „*Das ist auch eine geopolitische Entscheidung von mir, von meinem Haus, von der Bundesregierung gewesen.*“ Згадка про глобальні події та партнерів підсилює значущість теми міжнародної співпраці.

Міністерка використовує специфічні терміни, щоб підкреслити важливість обговорюваних питань: „*Wir brauchen die Festschreibung des gemeinsamen Ausstiegs aus den fossilen Energien.*“ Такі терміни допомагають формувати відчуття серйозності та терміновості політичних рішень.

Чітке розмежування між тими, хто підтримує, і тими, хто виступає проти певної політики, є важливою стратегією політичного дискурсу: „*Wenn wir nicht dort wären, wären die anderen doch auch da.*“ Така поляризація допомагає сформувати чітке уявлення про «ми» і «вони», що часто використовується в політичному дискурсі.

Зазначені лінгвістичні особливості в аналізованій промові роблять промову Анналени Бербок потужним інструментом для залучення аудиторії, підсилення політичних аргументів та зміцнення міжнародного співробітництва.

У промові „*75 Jahre Europarat*“ [12] від 16 травня 2024 року, присвяченій 75-річчю Європарламенту, Анналена Бербок звертається до історичних подій. Промова починається зі згадки про заснування Ради Європи 75 років тому, що створює історичний контекст та підкреслює тривалість і важливість європейської інтеграції. Така стратегія використовується для нагадування про попередні досягнення і збереження пам'яті про них: „*Als zehn Staaten den Traum von Versöhnung träumten, taten sie das auf den Trümmern, die Faschismus und Nationalismus in Europa hinterlassen hatten. Trümmer, für die unser Land verantwortlich war. Deswegen ist für mich als deutsche Außenministerin heute ein Tag tiefempfunder Dankbarkeit.*“ Важливим є акцент на те, що ці процеси розпочалися після руйнівних наслідків фашизму та націоналізму, вказуючи на уроки минулого. Бербок підкреслює відповідальність Німеччини за „*Trümmer, für die unser Land verantwortlich war*“, посиляючись на нацистське минуле. Така риторика демонструє здатність до критичного осмислення минулого і покірливості, що важливо в контексті політичної та міжнародної співпраці.

Часте використання анафор, як-от повторення „*Sie wächst*“ («Вона [демократія] зростає»), акцентує на ключовій ідеї промови. Анафора допомагає створити ритм у мовленні та виділяє основні меседжі, що підсилює переконливість висловлювань. Важливим елементом промови є цитати з історичних документів (Grundgesetz) та промов (Роберт Шуман). Це додає промові авторитетності та підкреслює спадкоємність ідей.

У промові Бербок контрастують цінності демократії та свободи з автократією і ненавистю. Наприклад, згадується такий автократ, як Володимир Путін „*Unsere europäische Art, zu leben, die Werte unseres Europarats werden herausgefordert wie nie zuvor seit dem Ende des Kalten Krieges – von außen durch Autokraten wie Wladimir Putin, der den Eroberungskrieg zurück nach Europa gebracht*

hat...“ та «демагоги всередині» (*Meine Damen und Herren, die Autokraten von außen und die Demagogen im Inneren haben eines gemeinsam*), що виступають проти європейських цінностей. Політиkinя протиставляє ці сили свободі та миру, які уособлюють демократичні суспільства.

Використання прямих звернень, як-от «*liebe Kolleginnen und Kollegen*» і «*liebe AfD*», надає промові інтерактивності та емоційної залученості. Особливо виділяється звернення до AfD як до представників популістських рухів, що критикують підтримку європейських цінностей.

У промові міністерки варто звернути увагу на метафору „*Trümmer*“, що символізує руйнівні наслідки війни та тоталітаризму, та використовується для створення сильного візуального образу історичної відповідальності. Такі образи надають промові емоційності та викликають сильні асоціації. Крім того, промова містить риторичні запитання, наприклад: „*Was könnte stärker sein als das Versprechen, dass ein Mensch das Recht auf ein selbstbestimmtes Leben in Frieden und in Freiheit hat?*“, що допомагає підкреслити моральну силу ідеалів демократії та свободи.

Таким чином, аналізована промова Анналени Бербок поєднує історичні паралелі, риторичні прийоми та емоційні апеляції для досягнення своїх політичних цілей і формування позитивного іміджу демократії та європейських інституцій.

Подібні до перших двох розглянутих промов лінгвістичні прийоми виокремлюємо також в промові до 30-річчя геноциду в Руанді (*30. Jahrestag des Völkermordes in Ruanda*) [13] від 11 квітня 2024 року, що лише засвідчує послідовність міністерки у відборі лінгвістичних засобів до своїх промов. Бербок у цій промові також використовує метафори для посилення емоційної складової промови. Наприклад: „*Aber unter diesem Hügel liegt das pure Grauen.*“ Метафора „*pure Grauen*“ підкреслює жах і масштаб трагедії, створюючи потужний контраст із зовнішньо спокійним виглядом місця (сонячна тераса, соковита зелень). У реченні „*Wenn Frieden nach dem Völkermord in Ruanda möglich ist, dann ist er überall möglich*“ метафора підкреслює можливість миру навіть після таких страшних подій, як геноцид.

Бербок вдало використовує антитези, щоб підкреслити різницю між миром і війною, між зовнішнім виглядом та реальністю. Наприклад: „*Ein scheinbar friedlicher Ort: sonnige Terrasse, sattes Grün ... Aber unter diesem Hügel liegt das pure Grauen.*“ Контраст між «мирним» зовнішнім виглядом і «жахом», прихованим під поверх-

нею, створює сильний емоційний акцент. Твердження „*Was für ein großes Glück, dass wir in einer Demokratie leben können!*“ підкреслює контраст із трагедією геноциду в Руанді, де демократія не змогла захистити громадян.

У промові використано анафору (повторення початкових слів або фраз) для ритмічного акценту та емоційного підсилення: „*Es sind Menschen, die von ihren Mitmenschen getötet wurden – Schüler/-innen von ihren Lehrern, Patienten von ihren Ärzten, Nachbarn von ihren Nachbarn.*“ Повторення структури підкреслює жакливо звичайний характер насильства. Або: „*Deswegen haben wir ... Deswegen sage ich ... Deswegen ist die zweite Lehre aus Ruanda ...*“. Повторення сполучника „*Deswegen*“ посилює логіку промови, підкреслюючи причинно-наслідкові зв'язки між історією та сучасною політикою.

Використання прямих цитат і звернень додає промові авторитетності та емоційності: „*In Deutschland wurden die Massaker zunächst als, ich zitiere, ‚Stammesfehden‘ bezeichnet – mit unüberhörbarem, rassistischem Unterton ...*“ Ця цитата акцентує критику на недооціненні масштабу трагедії через расистський погляд. Ще один приклад цитування: „*Ich zitiere: ‚Wenn Frieden nach dem Völkermord in Ruanda möglich ist, dann ist er überall möglich.‘*“ Цитата з меморіалу геноциду в Кігалі є фінальною крапкою, підкреслюючи головний меседж промови.

Використання сильних епітетів в аналізованій промові допомагає створити емоційний фон. Наприклад: „*das pure Grauen*“ – відчуття повного жаху передається через епітет „*pure*“; „*die schmerzhafteste Wahrheit*“ – використання цього епітету підкреслює важливість визнання історичної провини.

Вкотре Анналена Бербок звертається до риторичних запитань, які залучають аудиторію до роздумів та підсилюють аргументацію: „*Als ginge uns das alles nichts an, als ginge es nicht um Menschen?*“ Риторичне питання підкреслює байдужість міжнародної спільноти, закликаючи до роздумів. Наступне риторичне запитання підкреслює головну ідею промови – важливість прав людини: „*Was könnte stärker sein als das Versprechen, dass ein Mensch das Recht auf ein selbstbestimmtes Leben in Frieden und in Freiheit hat?*“

Промовам міністерки притаманні апеляції до емоцій через персоналізацію, адже персоналізовані описи допомагають слухачам уявити та емоційно відчувати трагедію: „*Schüler/-innen von ihren Lehrern, Patienten von ihren Ärzten, Nachbarn von ihren Nachbarn.*“ У наведеному прикладі особистісний підхід підкреслює, що жертви були знайомі з тими, хто їх убивав, що робить ситуацію ще більш жахливою.

А. Бербок часто використовує займенники „*wir*“ та „*uns*“, що підкреслює колективну відповідальність Німеччини та міжнародної спільноти: „*Wir haben verstanden, dass es auch in unserem eigenen Interesse ist, dass wir uns einsetzen ...*“; „*Wir leisten vorausschauende humanitäre Hilfe ...*“

Отже, промова Бербок використовує цілу низку лінгвістичних засобів – метафори, анафори, риторичні питання, контрасти та інші стилістичні прийоми – для того, щоб створити емоційний вплив і підкреслити політичну та моральну відповідальність міжнародної спільноти. Її риторика спрямована на апеляцію до почуттів аудиторії, підкреслення історичних уроків та заклик до активної політичної дії.

Висновки. Лінгвістичний аналіз промов Анналени Бербок засвідчує, що вони характеризуються такими ключовими аспектами, як емоційно забарвлена лексика, політична термінологія, риторичні питання, повторення та паралелізм, анафори, антитези та метафори. Шляхом різноманітних лексичних, синтаксичних і риторичних прийомів політикиня створює переконливий і емоційно насичений дискурс, здатний залучати широку аудиторію і доносити складні політичні ідеї в зрозумілій формі. Крім того, політична мова Бербок орієнтована на досягнення прагматичних цілей: переконати аудиторію в правоті своїх поглядів і сприяти формуванню політичної підтримки. Це досягається через побудову логічних аргументів, апеляцію до історичної відповідальності Німеччини, а також через використання мовленнєвих актів впливу, які формують конкретні очікування і дії аудиторії.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в порівняльному аналізі промов Анналени Бербок з промовами інших європейських політиків, з метою виявлення найбільш дієвих лінгвістичних стратегій, що реалізуються в політичному дискурсі.

Список літератури:

1. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.
2. Гавриленко В. М., Тітарова Д. Ю. Лінгвостилістичні особливості політичних промов Уїнстона Черчилля. 2017. *Молодий вчений*. № 4(44). С. 132-136.

3. Деренчук Н. В. Особливості функціонування комічного в українській політичній комунікації. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). 2017. Вип. 24. С. 102-107.
4. Коваленко О. А. Маніпулятивний потенціал мовних засобів у рекламному дискурсі. Вінниця, 2020. 90 с.
5. Крапива Ю. В., Крікун Д. А. Політична промова як різновид політичної комунікації. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Т. 2. Вип. 11. С. 42-45.
6. Крапива Ю., Сухенко А. Стратегії та тактики учасників президентських дебатів у США (на матеріалі дебатів 22 жовтня 2020 року). *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи: зб. матеріалів XXXVI Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф.*, 31 жовтня 2022 р. Переяслав, 2022. Вип. 36. С. 141-144.
7. Пуленко І. А., Сазикіна Т. П. Експресивні особливості синтаксичного паралелізму в публічних виступах політиків (на матеріалі англійської, французької та української мов). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2020. Т. 1. № 45. С. 106-110.
8. Соколова І. Дискурс інтернет-реклами: проблеми та перспективи дослідження. *Світогляд – Філософія – Релігія*. 2014. № 5. С. 52-60.
9. Щербак О. М. Дискурс німецькомовних інтернет-новин: лінгвориторичний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2016. 20 с.
10. Bundestagsreden URL: <https://www.gruene-bundestag.de/parlament/bundestagsreden/>
11. Rede von Annalena Baerbock. 75 Jahre NATO. URL: <https://www.gruene-bundestag.de/parlament/bundestagsreden/75-jahre-nato>
12. Rede von Annalena Baerbock. 75 Jahre Europarat. URL: <https://www.gruene-bundestag.de/parlament/bundestagsreden/75-jahre-europarat>
13. Rede von Annalena Baerbock. 30. Jahrestag des Völkermordes in Ruanda. URL: <https://www.gruene-bundestag.de/parlament/bundestagsreden/30-jahrestag-des-voelkermordes-in-ruanda>

**Ivasiuk R. P. LINGUISTIC PECULIARITIES OF POLITICAL DISCOURSE IN SPEECHES
BY ANNALEE BAERBOCK**

The article analyzes the linguistic features of political discourse in the speeches of Annalena Baerbock, a German politician. The analysis of political discourse is becoming increasingly important in contemporary research due to the influence that politicians have on public sentiment and the formation of public opinion. The relevance of the study lies in the fact that Annalena Baerbock speeches, as a representative of a new generation of European politicians, are interesting material for studying in terms of linguistic strategies used to create a convincing political message, shape the image and achieve communication goals. The study of such aspects helps to better understand the mechanisms of influence of political texts on different categories of audience. The article interprets political discourse as a form of speech used in the political sphere to express and shape ideas, beliefs, decisions, and influence public opinion. Political speeches, on the other hand, are defined as specially prepared oral statements delivered by political figures to present their positions or programs to an audience. They can be part of election campaigns, public holidays, conferences, debates, or other events. In this context, the study focuses on the analysis of key aspects of their speech, including lexical choice, syntactic structures, rhetorical devices, metaphoricality, and pragmatic strategies of influence on the audience. It has been established that Annalena Baerbock uses emotionally colored vocabulary, rhetorical questions, anaphors and antitheses to effectively convey political messages and create emotional contact with listeners. The article also highlights the pragmatic component of speeches aimed at mobilizing and consolidating the audience.

Key words: Annalena Baerbock, linguistic features, political discourse, pragmatic analysis, rhetorical figures.